

ชื่อหนังสือ : **The Most Human Human : What Artificial Intelligence Teaches Us About Being Alive**

ผู้เขียน : **Brian Christian**

ปีที่พิมพ์ : **ค.ศ. 2012**

สำนักพิมพ์ : **Penguin**

ISBN: **978-0241956052**

ทุกวันนี้ไม่มีใครไม่พูดถึงบทบาทของ AI คำถามร่วมสมัยคือ AI จะมาแทนที่มนุษย์และส่งผลกระทบต่อมากน้อยระดับใด เรามีปฏิสัมพันธ์กับ AI ในการดำเนินชีวิต การทำธุรกิจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เช่นการสั่งซื้อของออนไลน์ การตอบกลับอีเมล การค้นหาข้อมูล การเป็นผู้ช่วยงานต่าง ๆ การฟังฟัง AI เหล่านี้ทำให้เกิดข้อสงสัยในบทบาทและการดำรงสถานะของความเป็นมนุษย์มากขึ้นทุกวัน

ในปี ค.ศ. 1950 Alan Turing บิดาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ พยายามตอบคำถามสำคัญที่ว่า “จักรกลคิดเป็นไหม” ต่อมา Hugh Gene Loebner ริเริ่มให้มีการแข่งขันประจำปีสำหรับปัญญาประดิษฐ์เพื่อค้นหาโปรแกรม Chatbot ที่สามารถสนทนาโต้ตอบได้เหมือนมนุษย์มากที่สุด จุดประสงค์ไม่เพียงทดสอบความสามารถในการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (NLP) เท่านั้น แต่ยังเป็นเวทีผลักดันการพัฒนา AI ให้ก้าวข้ามขีดจำกัดไปสู่ระดับที่เข้าใจบริบทและอารมณ์ของมนุษย์อย่างแท้จริง การประกวดนี้ยุติลงอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 เนื่องด้วยการมาถึงของปัญญา (มนุษย์) ประดิษฐ์ยุคใหม่ (เช่น โมเดลภาษาขนาดใหญ่หรือ LLMs) ทำให้คอมพิวเตอร์และหุ่นยนต์สามารถลอกหรือพูดคุ้ยได้เนียนเหมือนมนุษย์จนแทบแยกไม่ออก

Brian Christian ผู้เขียนหนังสือ¹ อายากรู้อีเป็น “มนุษย์ที่เป็นมนุษย์ที่สุด” จึงเข้าร่วมการประลองชิงรางวัล Loebner Prize ในปี ค.ศ. 2009 และสิ่งที่เขาค้นพบคือ บทเรียนอันลึกซึ้งจากคอมพิวเตอร์ที่ทำให้ต้องกลับมาทบทวนความหมายของการเป็นมนุษย์อีกครั้ง เราจะพาทุกท่านย้อนกลับไปอ่านหนังสือเล่มนี้เพื่อสานต่อโยงเรื่องจนถึงความก้าวหน้าในปัจจุบัน หนังสือนี้ไม่ได้เป็นแค่เรื่องของการแข่งเซทบอท แต่เป็นหนังสือที่ชวนเราตั้งคำถามว่า “อะไรคือ สิ่งที่ทำให้เรายังเป็นมนุษย์อยู่?” ในยุคที่ AI ทำงานแทนเราได้แทบทุกอย่าง

¹ หนังสือเล่มนี้มีการแปลเป็นภาษาไทย โดย ทีปกร วุฒิพิทยามงคล สำนักพิมพ์ Salt : สิงหาคม 2562

หนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 11 บท (ไม่นับรวมอารัมภบทและปัจฉิมบท) บทที่ 2 การยืนยันตัวตน : รูปแบบและเนื้อหา (Authenticating) น่าจะเป็น *ประตูบานแรก* ในการแยกแยะความเป็นมนุษย์ออกจากเครื่องจักร ตัวตนอันสอดคล้องหรือเป็นหนึ่งเดียวกันคือ สิ่งที่มีมนุษย์เกือบทุกคนมี การต่อสู้อันเนื่องมาจากรูปแบบการยืนยันตัวตนและการรักษาเอกลักษณ์ของวิสัยทัศน์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการโต้เถียงในวงการแปลภาษาโดยใช้ AI การแปลไม่อาจถูกแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ ให้มนุษย์ต่างคนต่างผลัดกันทำและมนุษย์ก็ไม่อาจใช้โปรแกรมทำงานนี้ได้อย่างสละสลวยไหลลื่นออกมาเป็นเนื้อความทำนองเดียวกัน (อย่างน้อยก็ในตอนนั้น)

ที่น่าสนใจอย่างยิ่งอีกบทหนึ่งคือ บทที่ 3 วิญญาณอพยพ (The Migratory Soul) คำถามคือ มนุษย์หรือเครื่องจักรกันแน่ที่มีจิตวิญญาณได้ หัวข้อเรื่องจิตวิญญาณสามารถวิเคราะห์จากหลายแง่มุมไม่ว่า เชิงปรัชญา การแพทย์ กฎหมาย ประสาทวิทยา (สมองซีกซ้ายกับซีกขวา) หรือแม้แต่เศรษฐศาสตร์ เสียหายที่หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เอ่ยถึงหลักกฤษฎีการทางพุทธศาสนาที่อาจเป็นข้อต่อเชื่อมโยงระหว่างพิสัยกับจิตวิญญาณของเครื่องจักรในอนาคตอันใกล้

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตที่น่ากังวลว่า เมื่อเรามีปฏิสัมพันธ์กับระบบอัตโนมัติ เราเริ่มพูดและทำเหมือนจักรกล หาก AI สามารถลอกมนุษย์ นั้นไม่ใช่เพราะ AI กลายเป็น “มนุษย์” มากขึ้นเสมอไป แต่อาจเป็นเพราะมนุษย์กลายเป็นหุ่นยนต์มากขึ้นเรื่อย ๆ “มนุษย์ที่ทำตัวเหมือนหุ่นยนต์” คือ ปัญหาที่แท้จริง หากเราใช้ชีวิตและสื่อสารแบบไร้จิตวิญญาณ เรากำลังลดคุณค่าของตัวเองให้เท่ากับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นี่เป็นปรากฏการณ์ที่ต้องเฝ้าจับตามองต่อไปว่า พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ AI จะไปในทิศทางใดใน 3-5 ปีข้างหน้า

เนื้อหาของหนังสือทำการเปรียบเทียบความแตกต่างที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ อย่างเช่นในบทที่ 5 (Getting out of Book) บ่งชี้ว่า การที่มนุษย์ “ออกจากตำรา” จะทำให้เราหลุดพ้นจากกฎที่ท่องจำกันและสามารถค้นคว้าได้อย่างอิสระไม่เหมือนหุ่นยนต์ กฎที่เข้มงวดและคำพูดตามสคริปต์ที่ระมัดระวังมากเกินไป (เช่น การพูดคุยในองค์กรหรือสำนวนประเด็นคำตอบทางกฎหมาย) ทำให้มนุษย์ดูเหมือนหุ่นยนต์ทุกประการ

AI ที่เขียนบทนี้ได้ย่อมน่ากลัวกว่า AI ที่ตรวจสอบบัญชีและจับธุรกรรมที่ผิดปกติได้ ภูมิปัญญาที่แท้จริงของมนุษย์พบได้ในสามัญสำนึกที่ยืดหยุ่น อภิปัญญา (Meta-Cognition) และความสามารถเฉพาะตัวในการรู้สิ่งที่เราไม่รู้ ซึ่งแตกต่างจากคอมพิวเตอร์ซึ่งสามารถรีเซ็ตหรือทำงานซ้ำได้ทันทีโดยไม่เปลี่ยนแปลง แต่ทว่ามนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพตามเวลาและสภาพแวดล้อม ความเปราะบางของร่างกายมนุษย์ต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้เรื่องราวหลากหลายในชีวิตของเรามีคุณค่ามีความหมาย

AI เก่งมากในการตอบคำถามที่ตรงประเด็นและมีข้อมูลรองรับ แต่สิ่งหนึ่งที่ทำได้ยากสำหรับ AI คือ “การคุยกันแบบมนุษย์จริง ๆ” ที่มีความยืดหยุ่นสูง เราสามารถคุยเรื่องหนึ่งแล้วกระโดดไปอีกเรื่องหนึ่งตามอารมณ์หรือขัดจังหวะการสนทนาด้วยเรื่องตลกได้อย่างเป็นธรรมชาติ ความคิดสร้างสรรค์และการเปลี่ยนเรื่องคุยตามความรู้สึกในใจเป็นศิลปะการนอกเรื่อง (The Art of Interruption & Tangents) ที่เพิ่มเสริมเสน่ห์เฉพาะตัวให้บทสนทนายาระหว่างมนุษย์ด้วยกันมีชีวิตชีวา

“ ในฐานะมนุษย์ อะไรคือ สิ่งที่เราอยากทำจริงๆ ที่ช่วยให้เราหลุดพ้น จากงานที่ซ้ำซากจำเจเพื่อไปใช้ชีวิตในด้านที่มีคุณค่ามากกว่าเดิม ”

สิ่งที่สะท้อนหลักพุทธศาสนาในเนื้อหาของหนังสือคือ การอยู่กับปัจจุบัน Chatbot มักจะแพ้เมื่อเจอกรรมการที่ชวนคุยเรื่อง “ที่นี้และเดี๋ยวนี้” เช่น ความรู้สึกต่อสภาพอากาศในห้องตอนนี้หรือเสียงที่เพิ่งได้ยิน AI ทำงานโดยการค้นข้อมูลจากอดีต แต่มนุษย์ใช้ชีวิตและรับรู้ผ่านสัมผัสผัสสะในช่วงปัจจุบันขณะ การรับรู้และเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวในปัจจุบัน เป็นเครื่องยืนยันความสามารถของมนุษย์ที่เด่นชัดที่สุด คำถามที่น่าฉงนคือ AI จะมีความเหงา ความกลัว ความเจ็บปวด ความรักอย่างมนุษย์ได้ไหม

หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เราเข้าใจตัวตนในยุค AI ในวันที่ AI เขียนอีเมล เป็นผู้ช่วยงาน สร้างงานศิลปะ แต่งเพลง แต่งเรื่องสั้นบทกวีได้เนียนกว่าคน เราต้องหวนกลับมาคิดว่า ทักษะหรือคุณค่าไหนของมนุษย์ที่ AI ไม่มีวันเลียนแบบได้ (เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเปราะบางในจิตใจหรือประสบการณ์ชีวิตจริง ๆ) การกล้าที่จะแสดงความอ่อนแอ ความผิดพลาดหรือแบ่งปันบาดแผลในใจกับผู้อื่น เป็นสิ่งที่มีเพียงสิ่งมีชีวิตที่มีจิตใจเท่านั้นที่ทำได้และนั่นคือ สิ่งที่สร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์ที่แท้จริง

เราอาจใช้หนังสือนี้เป็นคู่มือการเอาตัวรอดในยุคข้อมูลปลอม (Deepfakes & AI Bots) โดยหมั่นคอยสังเกต “วิธีการคุย” ของคอมพิวเตอร์ พยายามแยกแยะว่า เรากำลังคุยกับคนจริง ๆ หรือกำลังโดน AI หลอกอยู่ พร้อมกันนั้น ทักษะการสื่อสารของมนุษย์ที่อาจแตกต่างจากจักรกลอาจเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า การคุยกันแบบผ่าน ๆ อย่างน่าเบื่อหน่าย หรือไร้ความจริงใจ เราเองก็จะไม่ต่างอะไรจากหุ่นยนต์ เป็นการเตือนสติให้เราฟังและพูดกับคนรอบข้างด้วยความใส่ใจ และมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น

จุดเด่นของหนังสือคือ การผสมผสานวิทยาการคอมพิวเตอร์ ปรัชญาและบันทึกความทรงจำเข้ากับการเล่าเรื่องราวที่ตลกและชวนคิดตลอดทุกบท เราจะได้รับความปลอดภัยสนุกสนานทางปรัชญา จากผู้เขียนค่อนข้างมาก ตอนท้าย Brian สรุปว่า การพัฒนา AI ไม่ได้มีไว้เพื่อมาแทนที่มนุษย์ แต่เป็นเสมือนกระจกบานใหญ่สะท้อนให้เราเห็นตัวเองชัดขึ้น เมื่อ AI ทำงานยาก ๆ แทนเราได้ มันบังคับให้เราต้องกลับมาหวนคิดว่า “ในฐานะมนุษย์ อะไรคือ สิ่งที่เราอยากทำจริงๆ ที่ช่วยให้เราหลุดพ้นจากงานที่ซ้ำซากจำเจเพื่อไปใช้ชีวิตในด้านที่มีคุณค่ามากกว่าเดิม” คำตอบน่าจะเป็นการยกระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้นเพื่อค้นหาชีวิตที่แท้จริงที่มีความหมายมากขึ้นและสู่การหลุดพ้นความเป็นมนุษย์ก็เป็นได้

